

Karel Pexidr

Já a ovoce

Na začátku padesátých let měla usedlost Vícov, kde jsem žil, příležitost ukázat další slunnou tvář. Stromy vzrostly a rozkošatily se. Také ovocné. Přišly do let, kdy úroda už neznamená jen pár kulatých jablíček. Od začátku června se v korunách jabloní objevovaly stovky malých zelených brambůrků – asi ve velikosti kuliček, jimiž si cvrnkají kluci – a ty pak postupem léta rostly, mohutněly, rozkládaly se do šířky či natahovaly do délky, zabarvovaly do žluta, do oranžova či do nachova, až úplně dozrály a pak a pak...

Ano, pak to vypuklo. Česání ve velkém stylu. Košíky a košíky a metráky. Nosit, třídít, uskladňovat, z košíků do beden, bedny nějak umístit či rozstrkat...

Jablka jsou – po kupecku řečeno – docela slušný artikl. Dají se na rozumnou dobu uskladnit a nemusí se s nimi zacházet jako s nemluvnětem.

Co ale blumy, rynge, ranné švestky! Nechají se pár dní a už je z nich nechtěná marmeláda. To je povážlivá, ošklivá vlastnost, kterou nevyváží ani krásně mlaskavý zvuk při polykání a čerstvá, lahodná chuť.

Když byla tohoto – jak se odborně říká – měkkého ovoce nadúroda, a to se stávalo pravidelně každý druhý až třetí rok, nezbylo než čerstvě natrhané bedničky honem odvézt, nejspíše do Plzně, a tam je hodit – jak se také odborně říká - na trh. Tehdy se udrželo ještě pár soukromých zelinářů, kteří toto zboží ochotně přijímali. Co se v neděli natrhalo, v pondělí ráno se jim ještě před otevírací dobou předalo. Muselo se přirozeně trochu dříve vstávat, rozhodně ještě za ranní rosy. Takto zavedenou praxí jsem si asi natrvalo zkazil vkus: od té doby nemohu přijít na jméno obchodu, který nedovede čerstvě načesané ovoce uvést již na prahu druhého dne do prodeje. A to pomímám, že takovou pestrost druhů, jaké jsme měli na Vícově, jsem od té doby už nikdy v našich obchodech neviděl.

Jablka, zejména zimní, bývala ovšem pilířem a chloubou našeho ovocnářského sortimentu. Jablko splývá v mých očích s představou královského ovoce, což tušil zřejmě už Adam, když se pro tento vznešený plod nechal vyhnat z ráje. Naučil jsem se laskat očima rozdílné odstíny i tvary jednotlivých druhů, dýchat jejich vůni, jemně rozlišovat chuť. Česání jablek není pro mne otročina, je v něm i kousek požitku, kousek rozkoše. Jakoby se jím dával životu jakýsi další úzce vyhraněný rozměr.

Když pominula sklizeň, sledovali jsme stromy pozorným zrakem starostlivého hospodáře. Teď bylo o ně třeba odpovědně pečovat: čistit, prořezávat, odstraňovat spadlé listí, podle možnosti hnojit... Zkoušeli jsme je také stříkat postřikem proti hmyzu, ale to byla při množství a výšce stromů donkichotská práce.

Od chvíle, kdy se na haluzích probudily květy, mohli jsme se pak na všechnu tu nádheru v pohodě a okouzlení dívat.

Můj první hon (1947)

S puškou – se starou belgickou brokovnicí – jsem měl tu čest seznámit se již dříve. Léta se na ní důkladně podepsala – celý vnitřek hlavně byl poset zčernalými dolíčky – ale jinak to byla zbraň docela obstojná. Otec mi ji občas půjčoval, když jsem jej doprovázel při pochůzkách po honitbě. Párkrát jsem si z ní směl i vystřelit.

Poprvé to bylo na koroptev. Udělal jsem bác a ona spadla. Trochu k mému překvapení. Podruhé na bažanta a ten zase spadl, otcí skoro na hlavu. Pomalu jsem začal věřit, že jsem zázračný, senzační střelec. Bylo pak třeba mnoha dalších let, abych byl z toho omylu vyveden.

Dnes jsem tedy stál v řadě myslivců, už ne jako pochybný přílepek, nýbrž jako rovný mezi rovnými, a poslouchal, jak otec slavnostním hlasem zahajuje hon.

Mezi střelci nad jiné vyčníval asi dvoumetrový pán s trochu zaoblenými rameny a mírně skloněnou hlavou, jako by byl v každém okamžiku připraven procházet dveřními otvory neplánovanými pro tak vysokou postavu. Byl to štěnovický statkář Vykoukal, po celém okolí vyhlášený myslivec a vynikající střelec. Měl dvě ručnice, takzvané párovky, které mu nabíjel a střídavě podával jeden z jeho zaměstnanců, šofér a „Lajbjégr“ v jedné osobě. Dovedl při střelbě před hlavu „na duple“ (tj. téměř současným dvojstřelem) „sundat“ dva vysoko táhnoucí bažanty v okamžiku, kdy člověk ještě ani neměl téměř šanci je spatřit.

Po zahájení dal otec pokyny honcům a rozmístil střelce, poněvíc v čele leče. Dostal jsem „štond“ před přední roklí na silnici a k tomu čestný úkol hlídat, aby kolem mne nic nelétalo z bažantnice ven.

Byl překrásný, barevný den. Hon se tentokrát musil uspořádat už v půlce října (je tomu tedy šedesát let), protože bažantů se ukazovala velká síla.

Sucho toho roku ničilo vegetaci, ale bažantům šlo k duhu. Urodili se velkolepě. Bylo třeba jejich počty snížit, jinak hrozilo nebezpečí, že vyzobou z okolních polí všechno osivo, které pro nedostatek vláhy nemohlo pořádně vzklíčit.

Bažantnice se ukazovala v plném lesku. Duby ještě zůstávaly zelené, jen javory a některé další druhy stromů začaly rozehrávat symfonii podzimních barev. Sluneční paprsky se proplétaly spleť korun, místy z nich vystřelovaly, místy se v nich utápěly. I kdyby za celý hon nebylo vzlétlo ani pířko, bylo by na co se dívat.

Jenže vzlétlo.

Hon se rozbíhal. Jak postupovali honci roklí a klepali holemi do kmenů (ustavičně je k tomu pobízel hlas pana Routa: „Klepejte, klepejte“), ztráceli bažanti postupně trpělivost a klid. Vytahovali dopředu či do stran, tu zde, tu jinde se ozývaly rány, někteří bažanti pokračovali v letu, jiní bezvládně klesali.

Hodně bažantů pobíhalo před řadou honců, utíkali hned do blízkosti silnice, hned zpátky, a jejich prostor se neustále zmenšoval.

Jak bych byl mohl tohle všechno do podrobností sledovat! Jsou okamžiky, kdy k zachycení všech proudů rychle se odvíjejících dějů nestačí ani sebelepší soustředění.

Snažil jsem se přesto mít oči všude a podařilo se mi sestřelit bažantí slepici (lov slepic byl tehdy v souladu s mysliveckými záměry a plány), která mi přelétla nízko nad hlavou, a já měl jsem co dělat, abych se včas otočil. Byla to dobrá rána, i když spíše náhodná. Nevylučuji, že jsem pak několik dalších bažantů očima či střelbou propásl. Jsou věci, v nichž si paměť nelibuje. Těžko bych nyní dokázal poctivě hádat, zda jsem svůj hlídací čestný úkol do puntíku splnil, či nikoli.

Vím jen, že ke konci leče jsem spolu s honci trochu popošel a ocitl se v blízkosti otce, který stál při vyústění cesty ze Střížova. Honci se teď přiblížili až téměř k silnici. Bažanti vytahovali rychle za sebou. Vzrušení vrcholilo. Vyhlédl jsem si bažantího kohouta, který prudce vystartoval, vyšplhal se do výšky a smělym letem unikl. Bylo dílem okamžiku zdvihnout hlavně téměř kolmo vzhůru, zamířit, předsadit, vystřelit...

Stiskl jsem spoušť a kohout se v přemetech zřítíl. „Jsem pašák,“ pomyslil jsem si a běžel kohouta sebrat. „Tak ti děkuju,“ přivítal mě otec. Ukázalo se, že střílel souběžně se mnou. Zbyla mi s bídou role aportéra. Měl jsem po kohoutovi i po radosti.

Hon pokračoval dál v několika lečích, v nichž jsem si moc nezastřílel. Dobrého místa bylo pro mne jaksi škoda.

Nakonec jsem si však přece jen přišel na své. Při návratu do myslivny se brala ještě jednou leč v přední rokli. Bažanti byli už rozlítaní, rozplašení a s velkým výsledkem se v té chvíli nedalo rozumě počítat.

Postupoval jsem s honci ve volném prostoru po pravé straně rokly. Protože jsem znal každý metr terénu a věděl, jací jsou bažanti kujóni, předběhl jsem schválně řadu honců až k malému křoví, kde se rokly potkávala se silnicí i s hradbou a kde v tu chvíli žádný střelec nebyl.

Tehdy jsem poprvé dokázal, že dovedu jako myslivec také trochu myslet, poněvadž se stalo to, o čem jsem tušil, že se stane. Do křovíčka naběhali bažanti, kteří se nenechali dlouho pobízet a začali se vytahovat.

Na slunci se zablýskl oslnivý kohout, přelétl přes plot, prudce rozčísil prostor nad polem za silnicí, ale i tak pro mne zůstal snadno dosažitelným terčem. Sotva žuchnul na zem, objevil se další, střelil jsem po něm skoro do týchž míst, ale už ne tak dobře. Spustil jen oba stojáky a uletěl pak ještě nejméně sto metrů, než přistál na zoraném poli, odkud už nikdy znovu nevzlétl.

Jestliže se to odehrálo během několika vteřin, trvalo celých deset minut, než jsem oběhl hradbu, kohouty na poli sebral, a protože hon mezitím skončil, přisupěl s nimi rovnou na výřad.

Závěrečný hold zvěři byl slavný, bažantů poskládaných do čtverce leželo na trávníku přes stovku, slunce se už schovávalo do korun stromů, které začaly vrhat dlouhé stíny, a společnost se pak pozvolna odebírala do velké jídelny, k tabuli poslední leče.

Se svými čtyřmi kusy jsem mohl být napoprvé spokojen.

Spokojeností oplýval i pan Vykoukal, který střelil asi desetkrát tolik. „Vícov je perla,“ prohlásil o naší usedlosti a okolí, ačkoli jinak nikdy nebyl tuze velký řečník.

O poslední leči se podrobněji rozepisovat nebudu. Necítil jsem se při ní zdaleka tak svůj a tak svobodný jako venku v lese. Popíjení a tlachání myslivců za svitu petrolejek, i když samozřejmě...

Mělo to jistě také vlastní, osobité kouzlo.

Tak probíhala poslední leč. Až hluboko do noci. Poslední leč, ta doopravdy a nadobro poslední...

Noční můra

Noční můra poháněná vibrací neslyšitelných křídel a vidinou oslnivého, nepochopitelného světla razila si cestu tmou. V okamžiku, kdy se přiblížila k pouliční lampě, zpozoroval ji člověk znalý běhu všech věcí – běhu všech věcí dobrých i zlých.

„Nešťastná můro! Směřuješ k světlu a netušíš, že právě v jeho magické náruči tě čeká záhuba a smrt.“

Můra prudkým, zběsilým letem kroužila kolem lampy.

„Žár lampy spálí tvou hrud' a sežehne tvá křídla. Okamžik dotyku světla se ti promění ve věčné splynutí s tmou.“

Můra zuřivě narážela do oblého štítu lampy.

„Jsi šílená, když nevidíš, že cesta tvých bláhových snů je cestou zmaru a zkázy.“

„A ty jsi také šílený,“ rozkřikla se pojednou můra, „drogami a jedy ohlupuješ svou duši, hraješ hazardní hry, o nichž nikdy nevíš, jak skončí, plamenem válek zapálíš všechno, co jsi dříve stvořil, buď si připínáš perutě, nebo si ukováváš okovy, ale nakonec vždycky skončíš v blátě.“

Člověk byl tím drzým výpadem podivně zaskočen. Chtěl něco říci, ale nemohl najít slova. Dočista oněměl.

A můra, dcera nočních hlubin, slepě a bez dechu útočila na rozpálené sklo lampy. Volala: „Světlo, světlo, světlo...“

x x x